

AZ ALKÖZPONTOK 1959. ÉVI
MUNKÁJÁRÓL.

A műszaki termelési könyvtárhálózat szervezetiileg három lépésben épül fel. Központja az OMK; a hálózatot a 6 ipari társasághoz tartozó kb. 1000 vállalat műszaki könyvtárai alkotják a következő 8 alközpont utján:

Építésügyi Minisztérium

Építésügyi Dokumentációs Iroda
/Bp. VII. Hársfa u. 21./

Élelmiszeripari Minisztérium

Központi Élelmiszeripari Kutató Intézet
Élelmiszeripari Könyvtári Hálózati Alközpont
/Bp. II. Herman Ottó u. 15./

Kohó és Gépipari Minisztérium

KGM Műszaki Információs és Fordító Vállalat
Kohó- és Gépipari Könyvtári Hálózati Alközpont
/Bp. V. Szabadság-tér 5/6, II.200./

Könnnyűipari Minisztérium

Könnnyűipari Minisztérium
Központi Műszaki Könyvtára
/Bp. II. Fő u. 68./

Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium

KPM Közlekedési Dokumentációs Vállalat
KPM Központi Szakkönyvtára
/Bp. VII. Dob u. 75/81./

KPM. I. Vasuti Főosztály
MÁV Központi Szakkönyvtára
/Bp. VI. Népköztársaság útja 73-75./

Posta Központi Szakkönyvtára
/Bp. XII. Krisztina krt 6-8./

Nehézipari Minisztérium

Nehézipari Minisztérium
Központi Műszaki Könyvtára
/Bp. V. Markó u. 16./

Az alközpontok tevékenységének kereteit a művelődésügyi miniszter 103/1958. /M.K.2./ MM. sz. utasításának 2.§-a és az M.M. által 1958-ban kiadott "Irányelvek a műszaki termelési

könyvtárhálózati alközpontok feladatainak ellátására" című összeállítás szabályozza, ill. állapítja meg. Eszerint az alközpontoknak hármas feladatuk van:

1. Hálózati-módszertani.

A hozzájuk tartozó könyvtárak irányítása; munkaterveik és költségvetéseik összehangolása; a munka ellenőrzése; a nem főfoglalkozású könyvtárosok oktatása és vizsgáztatása; a könyvtárak közötti tapasztalatossere megszervezése; propaganda munka.....

2. Könyvtári.

Az alközpont saját könyvtárának mintaszerű fejlesztése; állományának népszerűsítése és terjesztése; a hálózati könyvtárak központi könyv- és folyóiratkatalógusának kiépítése és fejlesztése; a devizaigényes könyv- és folyóiratrendelések engedélyezése.....

3. Dokumentációs.

A hálózatában folyó dokumentációs munka irányítása és összehangolása; tényleges operatív dokumentációs munka a központi szolgáltatások kiegészítésére, a felmerült vállalati igényeknek megfelelően /elsősorban tehát az OMK által fel nem tárt folyóiratokra és egyéb kiadványfajtákra kiterjedően/.....

A vázlatosan ismertetett hármas funkciót egy alapvető szemponttal kell összekapcsolni. A jó alközponti munkát ugyanis az jellemzi, - és talán még inkább az kell, hogy jellemezze -, hogy az összes feladatokat egyidejűleg látja el. A helyi igények vagy történeti, szervezeti és pénzügyi adottságok természetesen befolyásolhatják egy-egy célfeladat teljesítését, de mégis elvként szögezhető le, hogy az alközpontok mindhárom feladat egyidejű és együttes teljesítésével fejlődhetnek csak a helyes irányban.

Ha ennek alapján vizsgáljuk, és értékeljük az alközpontok 1959. évi munkáját, akkor elsősorban is azt találjuk, hogy munkájukban - ha még nem is mindig és megfelelő mértékig -, de érvényesül a fenti szükségszerű tétel. Alközpontjainknak különböző szervezeti és egyéb adottságai, különböző nagyságú hálózatai és különböző elgondolásai vannak, de munkájukban 1959-ben már, talán első ízben, mindenütt egymás mellett találjuk a hálózati, a könyvtári és a dokumentációs eredményeket. Ez már önmagában is komoly eredmény, amit a végzett munkák ismertetésével és összehasonlításával, elemzésével és értékelésével tovább fokozhatunk.

Nézzük legelőször is a könyvtári eredményeket. Minden alközpontnak saját könyvtára van. A különbségek azonnal szembe-
tűnnek. Az 1959. december 31-i könyv- és folyóiratkötet állományt nézve a legkisebb /építésügyi/ és a legnagyobb /MÁV/

könyvtár közti különbség aránya 1:10. /Lásd 1.sz. táblázat./

	Könyv /kötet/	Folyóirat /kötet/	Összesen:
NIM	19 366	5946	25 312
KGM	9684	1620	11 304
Élelm. +			
ÉM	2202	1200	3402
KIM	8795	400	9195
Posta	?	?	16 211
MÁV	37 588	1187	38 775
KPM	5338	220	5558

109 757

1. sz. táblázat.

Az alközpontok könyvtárainak nagyságát a használók köre és megalakulásuk időpontja befolyásolja. Érdekes azonban, hogy ha az 1959. évi állománygyarapodás adatait figyeljük, akkor a különbség már közel sem oly eltérő. /Lásd a 2. sz. táblázatot./

	NIM	KGM	ÉM	KIM	Posta	MÁV	KPM
könyv /kötet/							
belföldi	581	357	347	487	909	1060	189
külföldi	351	365	401	170	380	127	44
összesen	932	722	748	657	1289	1187	233
folyóirat							
belföldi	111	77	24	30	85	146	60
külföldi	285	184	233	97	130	212	160
összesen	395	261	257	127	215	358	220
fordítás	653	5424	1736	2500	-	900	391
prospektus	51	94	1821	1000	-	145	-

2.sz. táblázat.

* Az élelmiszeripari alközpont könyvtára jelenleg átszervezés alatt áll.

Szembetűnő, hogy a folyóiratok száma nagy mértékben emelkedőben van, és már érezhetően nő az egyéb kiadványtípusok jelentősége /pl. kimutatásunkban a fordításoké és prospektusoké/ is. Állományának egy részéről a KGM és a Posta alközpontjai kötetkatalógust adtak ki, többen pedig kiadványaikban rendszeresen ismertetik új könyvbeszerzéseiket. Mindez már erőteljesen hozzájárul az alközpontok saját könyvtári anyagának szélesebbkörű igénybevételéhez is. Ez az alap, amelyen a hálózati könyvtárközi kölcsönzést a jövőben erőteljesebben kiépíthetjük, ill. fokozhatjuk, különösen a már elkészült és elkészülő központi katalógusok propagálásának bekapcsolása útján.

Az alközponti munka 1959. évi eredményei közül kimagaslik a különböző időtartamokat felölelő központi katalógusok elkészítése, amelyekről már máskor és több helyen beszámoltunk.

A könyvtári tevékenységnél említettük a bevezetőben a devizaigényes külföldi könyv- és folyóiratrendelések engedélyezését. Ez a tevékenység általában még mindig csak adminisztratív jellegű, ugyaszólván kizárólagosan az engedélyezett pénzügyi kerek felhasználásának nyilvántartását jelenti. Az ellenőrzést a jövőben fokozatosan ki kell emelnünk ebből a mechanikus jellegből, és a különböző rendelkezések engedélyezését arra kell felhasználni, hogy kiszélesítsük a műszaki könyvtárak külföldi könyv- és folyóiratbázisát. /Például az élelmiszeriparban ezen a módon 1960-ra 10 százalékkal felemelték az előfizetett folyóirat félésségek számát./

- x -

A dokumentációs munka terén még sok a tennivaló. Az egyes alközpontok 1959-ben a következő dokumentációs /és részben könyvtári tájékoztató/ kiadványokat adták ki, illetve a következő szolgáltatásokat végezték:

Nehézipari alközpont

=====

1. Folyóiratcikkek címfordítása. /6 szám/
 2. Külföldi könyvszemle. /2 szám/
 3. Külföldi folyóirat- és könyvszemle.
 - a. /Bányászat és közgazdaság /5 szám/
 - b. /Vegyipar és közgazdaság /5 szám/
 - c. /Villamosenergia és közgazdaság /5 szám/
 - d. /Közgazdaság és egyéb /1 szám/
- /A szemlék oldalterjedelme összesen 4270 oldal./

Kohó- és gépipari alközpont

=====

1. Kohó- és gépipari szakirodalmi tájékoztató. /havonta/
2. Kohó- és gépipari ipargazdasági és műszaki fejlesztési tájékoztató. /kéthetenként/
3. Bibliográfiai tájékoztatók.
 - a. /Irodalomkutatások /19 esetben 861 adattal/
 - b. /Bibliográfiák az iparfejlesztési és iparpolitikai főosztály részére /752 adattal/
4. Kötetkatalógus a könyvtár 1956-1959. évi beszerzéseiről /3200 mű felsorolása - 488 oldalon./

Építésügyi alközpont

=====

1. Tájékoztató. Építőipar, épületgépészet, építőanyagipar, építésgazdaság. /Havonta 380 példányban./
2. Ujitási tapasztalatcsere. /91 röplap, átlag 70 példányban/
3. Gyorsfigyelő szolgálat /903 esetben/
4. Építésügyi dokumentációs tájékoztató. /Havonta 350 példányban, egy-egy számban átlag 800 címfordítás - 300 folyóiratból/
5. Idegennyelvű bulletin. /1959-ben megjelent 3 alkalommal, átlag 20 oldalon - 200 példányban. Angol, orosz és francia nyelven kivonatokat közöl a magyar lapokból./
6. Témabibliográfiák. /Irodalomkutatás 18 esetben/
7. Építőipari könyvtárosok tájékoztatója. /Havonta/

Élelmiszeripari alközpont

=====

1. Referátum készítés /az OMK vonatkozó Műszaki Lapszemléjébe és a MITE lapokba, 1959-ben: 1524./
2. /az EDOSZ kiadásában "Az élelmiszeripar tapasztalatcsereére alkalmas ujitásai; 90 oldalon 200 ujitás./
3. Élelmiszeripari műszaki tájékoztató. /1959-ben indult, az 1. szám megjelent 1959 decemberében./
4. Külföldi élelmiszeripari szakkönyvek címjegyzéke. /Kb. 300 adattal./

Postai alközpont

=====

1. A műszaki könyvtár állományának válogatott szakkatalógusa. /Kötetkatalógus, megjelent 3,75 iv terjedelemben, 350 példányban./

MÁV alközpont

=====

1. Többnyelvű katalógus az oktatófilmekről.

Közlekedési alközpont

=====

1. Közlekedési dokumentációs értesítő. /Havonta/
2. Gyorsfigyelő szolgálat.

Könyvüipari alközpont

=====

1. Lapszemle. /Hetenként egy-két alkalommal./
2. Külföldi folyóiratok tartalomjegyzéke.

Ez a felsorolás is mutatja, hogy dokumentációs téren is elég nagy az egyenetlenség. Még nem alakultak ki azok az alközponti kiadványtipusok, amelyek általánosan beválnak lennének tekinthetők. A munkamegosztás elve még sem felfelé az

OMK, sem lefelé az egyes vállalatok irányában nincs kellőképpen tisztázva. /Kivételek azért itt is vannak: pl. az Építésügyi Dokumentációs Iroda munkája részben az egyes vállalatok elkészült anyagának publikációját jelenti, és kívánja teljesen pótolni./ Ugyancsak sok még a tennivaló az egyre nagyobb jelentőségű és nehezen hozzáférhető kiadványtípusok /pl. disszertációk, évkönyvek, kutatói jelentések, kongresszusi jegyzőkönyvek, prospektusok, ujitások stb./ dokumentációs feldolgozásában is.

- X -

A hálózati és módszertani munka keretei 1959-ben jórészt kialakultak az egyes alközpontokon belül. Elsősorban a következő típusú feladatok és megoldások jelentkeztek:

- az OMK és az alközpont saját tevékenységének propagálása;
- a nem főfoglalkozású műszaki könyvtárosok oktatása és vizsgáztatása;
- a könyvtárak rendszeres ellenőrzése, munkájuk helyszíni irányítása;
- hálózati munkaértekezletek rendezése a gyakorlati tennivalók megbeszélésére;
- a hálózati tapasztalatok terjesztése;
- a könyvtárak munkaterveinek begyűjtése, értékelése és jóváhagyása;
- kötelező utasítások és rendelkezések kiadása és végrehajtásuk ellenőrzése stb.

Nem áll módunkban jelenleg a módszertani tevékenység egészét áttekinteni, csak kiragadva állunk meg néhányánál. Az oktatásban pl. eddig csak az élelmiszeripari és a kohó- és gépipari alközpont ért el eredményeket. 1959-ben

42 élelmiszeripari és

19 KGM könyvtáros tett minimum vizsgát. Ha ehhez hozzászámítjuk az 1958-ban vizsgát tett 46 élelmiszeripari szakkönyvtárost /tehát összesen 107 főt/, akkor az egész műszaki termelési könyvtári hálózat nem főfoglalkozású könyvtárosainak még mindig csak 10 %-a vizsgázott le. Ezt a kezdeményezést valamennyi alközpontnak folytatnia kell, először is megfelelő jegyzetanyag kiadásával. /Az élelmiszeripari vizsgaanyag 1958-ban, a kohó- és gépipari 1959-ben jelent meg./

A hálózati munka másik nagy területe a könyvtárak rendszeres látogatása, ellenőrzése, munkájuk helyszíni segítése tanácsadás formájában. Az elmúlt évben az alközpontok munkatársai a vállalati műszaki könyvtáraknak közel a felét keresték fel. /Lásd 3.sz. táblázatot./

alközpont	meglátogatott könyvtárak			szakkönyv- tár össz.	ellenő- rizve %
	bpesti	vidéki	összesen		
NIM	1	14	15	195	8 %
KGM	51	10	61	271	22 %
Építésügyi	94	91	185	189	99 %
Élelmiszeripari	88	37	125	110	100 %
Könnnyüipari	25	4	29	182	16 %
KPM	-	10	10	76	13 %
MÁV	2	9	11		
Posta	3	2	5	37	47 %
Összesen	264	177	441	1050	42 %

3. sz. táblázat.

Az alközpontok ma még nem kielégítően foglalkoznak a hálózatukhoz tartozó könyvtárak évi beszámoló jelentéseinek és terveinek begyűjtésével és értékelésével. 1960-tól kezdődően az új adatszolgáltatási rendszer bevezetése remélhetőleg ezen a téren lényeges javulást fog eredményezni.

- x -

ÖSSZEFOGLALVA az alközpontok 1959. évi munkáját, a fenti vázlatos áttekintés is /amelyből igen sok lényeges részletmunka kimaradt/ arról győz meg mindenkit, hogy a műszaki termelési könyvtárhálózat mai szervezete bevált, és a szocialista munkamegosztás elvét alkalmazva eredményesen működik. Az egyenetlen és a feladatokat nem mindig egyidejűleg és egyöntetűen végző munka fejlődését tekintve azonban a jövőben még nagyobb szükség van az alközpontok rendszeres tapasztalatcseréjére, közös megbeszéléseken való megvitatására, az OMK koordináló és irányító tevékenységének fokozására.

BS

-+--+--+--+--

BS.: On the work of the subcentres in 1959

1000 technical libraries form a network through eight so called subcentres /departments of ministries or other designated organisations/ under the direction of the centre, the Hungarian Central Technical Library /OMK/. The tasks of the subcentres are threefold:

1. Libraries. Each subcentre possesses a large special library and union catalogs; it coordinates the acquisition of foreign books and periodicals in its network etc.

2. Documentation. In 1959 the subcentres completed the central documentary services in 24 various series of publications.
3. Methodological activity. Subcentres control the work of technical libraries in research and planning institutes and enterprises; hold work-meetings for non-full-time librarians; conduct courses on librarianship etc.

The subcentres - in close connection with the OMK - have solved numerous problems in every field of their activity. In the future their work will be better coordinated with that of the centre and they must strive for the consistent fulfilment of their plans.

- - - - -